

KORMÁNYZATI KOORDINÁCIÓS BIZOTTSÁG

ORSZÁGOS
NUKLEÁRISBALESET-ELHÁRÍTÁSI
INTÉZKEDÉSI TERV

7.4. fejezetéhez tartozó

OBEIT 7.2. sz. Útmutató

Radiológiai veszélyhelyzet helyi kezelése

Verzió száma:

1.

2010. július

Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervhez kapcsolódó útmutató kidolgozásában
a Felsőszintű Munkacsoport munkatársai működtek közre

Kiadta: Dr. Rónaky József, az OAH főigazgatója,
Budapest, 2010. július 15.

A kiadvány beszerezhető:
Országos Atomenergia Hivatal
1036 Budapest, Fényes Adolf utca 4.
1539 Budapest, Pf. 676
Telefon: 436-4910
Telefax: 436-4909

ELŐSZÓ

A nukleárisbaleset-elhárítás szabályozási rendszerének hierarchiája a következő:

1. A legfelső szintet a *törvények* képviselik, így a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló *1999. évi LXXIV. törvény*, a polgári védelemről szóló *1996. évi XXXVII. törvény*, az atomenergiáról szóló *1996. évi CXVI. törvény*, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló *2004. évi CV. törvény*.
2. A következő szintet a törvények végrehajtására kiadott kormány- és miniszteri rendeletek alkotják. Ezek közül a legjelentősebbek a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló *1999. évi LXXIV. törvény végrehajtásáról* szóló 179/1999. (XII.10.) Korm. rendelet, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerről szóló 167/2010. (V. 11.) Korm. rendelet, a nukleáris és radiológiai veszélyhelyzet esetén végzett lakossági tájékoztatás rendjéről szóló 165/2003. (X.18.) Korm. rendelet és az atomenergiáról szóló *1996. évi CXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról* szóló 16/2000. (VI.8.) EüM rendelet.
3. A jogi szabályozás mellett elengedhetetlen a nukleárisbaleset-elhárítási tevékenység műszaki szabályozása. A műszaki szabályozás rendszerében a legmagasabb szinten az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Terv helyezkedik el, amelyet a Kormányzati Koordinációs Bizottság elnöke hagy jóvá, és a Bizottság ad ki. Ehhez igazodnak és kapcsolódnak a szervezeti Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervek, melyeket az ágazati, területi és helyi szervek felelős vezetői hagynak jóvá, és rendelkeznek el alkalmazni illetékességi területükön. A műszaki szabályozás a jogszabályi előírások betartásával áll elő, és figyelembe veszi a nemzetközi ajánlásokat, valamint a hazai jó gyakorlatot.
4. A jogi és a műszaki szabályozásban meghatározott követelmények és feladatok teljesítésére ajánlott módszereket és eljárásokat a szabályozás következő szintje, az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervhez kapcsolódó útmutatók tartalmazzák. A Kormányzati Koordinációs Bizottság felhatalmazása alapján ezeket az útmutatókat az Országos Atomenergia Hivatal főigazgatója adja ki. E szabályozási szint legfontosabb célja, hogy útmutatást adjon az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő szervek számára az előírt feladatok végrehajtásában, és a tevékenységek elvégzéséhez a nemzetközi ajánlásokat, a nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatok értékelése és a jó tapasztalatok figyelembevételével egységes szem-

pontrendszert biztosítson. Ezért az útmutatókban foglalt megfontolások minél teljesebb követése az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő valamennyi szerv számára ajánlott.

5. A felsorolt szabályozásokat kiegészítik az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben közreműködő szervek, szervezetek belső szabályozási dokumentumai, amelyeket a minőségirányítási rendszerükkel összhangban készítenek és tartanak karban.
6. A jogi és a műszaki szabályozás változásait követve, valamint a felhalmozódott tapasztalatok alapján az útmutatók felülvizsgálata időről időre megtörténik. Az útmutatók alkalmazása előtt mindig győződjön meg arról, hogy a legújabb, érvényes kiadást használja-e! Az érvényes útmutatók az Országos Atomenergia Hivatal honlapjáról (www.haea.gov.hu) tölthetők le.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	3
TARTALOMJEGYZÉK	5
1. AZ ÚTMUTATÓ TÁRGYA ÉS CÉLJA	6
2. AZ ÚTMUTATÓ ÉRVÉNYESSÉGE	6
3. VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK ÉS AJÁNLÁSOK	7
4. MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK	7
5. RADIOLÓGIAI VESZÉLYHELYZETEK HELYI KEZELÉSE.....	7
5.1. A radiológiai veszélyhelyzetek közös jellemzői.....	8
5.2. A rendőrség feladatai	9
5.3. A helyszíni válságkezelő parancsnokság feladatai.....	12
5.4. A katasztrófavédelmi szervek feladatai	15
5.5. Az Országos Mentőszolgálat feladatai	21
5.6. Az Országos Sugáregészségügyi Készenléti Szolgálat feladatai	22
5.7. A polgármester legfontosabb feladatai.....	26
6. IRODALOMJEGYZÉK.....	27
1. MELLÉKLET: AZ RVH KEZELÉSÉNEK FOLYAMATÁBRÁJA	28
2. MELLÉKLET: SUGÁRVÉDELMI RENDSZABÁLYOK ÉS IRÁNYELVEK	29
3. MELLÉKLET: AZ RVH KEZELÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEK	32
1. FÜGGELÉK: MAGYAR HONVÉDSÉG BEVONHATÓ ERŐI, ESZKÖZEI	33

1. AZ ÚTMUTATÓ TÁRGYA ÉS CÉLJA

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény alapján a katasztrófák megelőzése és az ellenük való védekezés nemzeti ügy, amelyben mindenkinek joga és kötelessége, hogy közreműködjön.

A védekezést és a következmények felszámolását az erre a célra létrehozott szervezetek, szervezetek és különböző védekezési mechanizmusok összehangolásával, valamint a katasztrófavédelemben részt vevők bevonásával, illetve közreműködésével kell biztosítani.

Az útmutató tárgya ajánlásokat adni az elhárításban részt vevő szervezetek számára, az OBEIT III. veszélyhelyzeti tervezési kategóriába tartozó nagy aktivitású sugárforrásokat alkalmazó intézményeknél bekövetkezett, valamint az OBEIT IV. veszélyhelyzeti tervezési kategóriába sorolt radiológiai veszélyhelyzetek esetén a tevékenységek összehangolása érdekében.

Az útmutató célja annak elősegítése, hogy a helyszíni teendők során a veszélyhelyzet-kezelésben részt vevő szervezetek, valamint az érintett lakosság tagjainak egészsége ne károsodjon, a kialakult veszélyhelyzet kezelésére, felszámolására iránymutatást adjon, továbbá mindezek érdekében pontos cselekvési sorrendet lehessen felállítani.

2. AZ ÚTMUTATÓ ÉRVÉNYESSÉGE

Az útmutató hatálya kiterjed mindazon személyekre, illetve szervezetekre, melyek egy bekövetkezett radiológiai veszélyhelyzet során – akár jogszabályi kötelezettség alapján, akár meghatározott és leírt együttműködési normák alapján – bevonhatók és alkalmazhatók a védekezésben.

Az útmutató érvényessége – figyelemmel a nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági követelményeiről és ezzel összefüggő hatósági tevékenységről szóló 89/2005. (V. 5.) Korm. rendeletben megfogalmazottakra – a nukleáris létesítményekben bekövetkező rendkívüli események kezelésének kivételével a radiológiai veszélyhelyzetek helyi kezelésének korai fázisára terjed ki (elhárítás megkezdése, külső és belső lezárt terület létrehozása, sérültek ellátása, szennyezés terjedésének megakadályozása, sugármentesítés, radioaktív anyag elszállítása).

Az útmutató érvényessége nem terjed ki a környezet – radiológiai veszélyhelyzet során kialakult – sugárszennyezettségének megszüntetésére.

3. VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK ÉS AJÁNLÁSOK

Az OBEIT 2. számú melléklete felsorolja a vonatkozó jogszabályokat és ajánlásokat. Ez a fejezet azokat a jogszabályokat és ajánlásokat tünteti fel, amelyek nem szerepelnek az OBEIT 2. számú mellékletében, vagy amelyeket különösen figyelembe kell venni az útmutató tárgya szerinti tevékenység végzése során:

- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény;
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény;
- a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek katasztrófavédelmi feladatairól és a védekezés végrehajtásának rendjéről, valamint e szervek irányítási és működési rendjéről szóló 48/1999. (XII. 15.) BM rendelet;
- a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet;
- az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 16/2000. (VI.8.) EüM rendelet;
- a NAÜ Manual for First Responders to a Radiological Emergency (EPR-First Responders 2006) című kiadványa.

4. MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

Az útmutató az OBEIT 1. számú mellékletében meghatározott kifejezéseket és rövidítéseket alkalmazza az alábbi kiegészítésekkel:

EÁP	Ellenőrző Átengedő Pont
HIP	Helyszíni Intézkedő Parancsnok
HVP	Helyszíni Válságkezelő Parancsnokság
RVH	Radiológiai Veszélyhelyzet
SVM	Sugárvédelmi Mérőkocsi
VFSZ	Veszélyhelyzeti Felderítő Szolgálat

5. RADIOLÓGIAI VESZÉLYHELYZETEK HELYI KEZELÉSE

Az útmutató tárgyát képező radiológiai veszélyhelyzetek nem országos kiterjedésűek, ezáltal az ONER központi szervei nem, vagy csak részben lépnek (léphetnek) működésbe, így a radiológiai veszélyhelyzetek következményeinek elhárításában a területileg illetékes polgármester döntése lesz meghatározó.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a radiológiai veszélyhelyzetek korai szakaszának legfontosabb szereplői, első beavatkozói a helyi veszélyhelyzeti szolgálatok (a területi egészségügyi szolgálat; a rendvédelmi szervek; a tűzoltók; a polgári védelmi szervek, szervezetek), valamint az illetékes polgármester és az illetékes védelmi bizottság. Néhány órán belül az országos szintű szervezetek is fontos szerepet játszhatnak a helyi szintű beavatkozás támogatása terén. A radiológiai veszélyhelyzet helyi kezelésével kapcsolatos eljárás elvi folyamatábráját az 1. melléklet szemlélteti.

5.1. A radiológiai veszélyhelyzetek közös jellemzői

A radiológiai veszélyhelyzetekre jellemző, hogy a beavatkozás első műveleteit a kockázatok másodlagos indikációi (veszélyt jelző tábla, veszélyességi bárcaák, feliratok, jelek) alapján lehetséges végezni, melyek utalnak a veszélyes anyagok jelenlétére, továbbá az érintett személyeknél jelentkező orvosi ellátást igénylő tünetekre, illetve a sugármérő műszerek jelzéseire. Tekintettel arra, hogy radiológiai veszélyhelyzetek hazánkban ritkán fordulnak elő, a mentési folyamatokat befolyásolhatja a beavatkozó állomány tapasztalatlansága, továbbá az, hogy a sugárzás jelenlétét túlzott félelemmel kezeli a lakosság és a média is.

Fontos szabály, hogy a beavatkozó állomány életmentésre irányuló feladat-végrehajtási tevékenységét haladéktalanul végzi, ezt radioaktív anyagok jelenléte nem késleltetheti vagy akadályozhatja meg.

Ahhoz, hogy a bekövetkezett radiológiai veszélyhelyzet a beavatkozó állomány és az érintett lakosság számára minél kevesebb egészségügyi kockázatot jelentsen, az alábbi alapelveket indokolt betartani:

- elkerülni a feltehetően radioaktívnak vagy radioaktívan szennyezettnek tekinthető tárgyakkal való közvetlen érintkezést;
- elkerülni a radioaktív anyagok szervezetbe történő jutását;
- viselni a rendelkezésre álló légzésvédő eszközöket;
- a potenciálisan veszélyesnek tekinthető radioaktív sugárforrás körzetében csak indokolt (pl. sebesültek mentése, életmentés) műveletek végzése.

A beavatkozó állomány számára irányadó dózisszintek és az alapvető jelentőségű sugárvédelmi óvórendszabályok részletesen az útmutató 2. mellékletében szerepelnek.

5.2. A rendőrség feladatai

5.2.1. *A radiológiai veszélyhelyzetekkel kapcsolatos jelentéstételi és tájékoztatási kötelezettségek közös szabályai*

Az útmutató alapesetként tekinti, hogy a radiológiai veszélyhelyzet bekövetkezéséről a rendőri szervek ügyeletei kapnak először tájékoztatást. Amennyiben az elsődleges információ – pl. lakossági bejelentés – a tűzoltóság, a katasztrófavédelem, a mentőszolgálat, illetve a kórház ügyeletére érkezik, úgy a társszervek ügyeletének elengedhetetlen és elsődleges fontosságú feladata a rendőrségi ügyelet tájékoztatása.

Az RVH bekövetkezéséről kapott elsődleges – lakossági – információ kiemelt jelentőségű, soron kívül jelentendő rendkívüli esemény, melynek jelentési rendje az alábbiak szerint foglalható össze:

- a kapott információ vételét követően rendőrrjárőr helyszínre küldésével haladéktalanul meggyőződni a bejelentés valóságtartalmáról;
- a radiológiai veszélyhelyzet bekövetkezéséről kapott információt azonnal;
- az élet és az anyagi javak mentése, valamint a radiológiai veszélyhelyzet elhárítása, felszámolása érdekében tett intézkedéseket folyamatosan jelenteni.

A jelentések végrehajtásának rendje

A lakossági bejelentést fogadó rendőri szerv ügyelete – a bejelentés valóságtartalmának visszaigazolása után – az eseményt soron kívül jelenti a jelentő szolgálati normában meghatározott rendőri vezetőknek és szervezeteknek (megyei/fővárosi rendőr-főkapitányság központi ügyelete, illetve az ORFK Főügyelete).

Az illetékes rendőri szerv ügyelete elvégzi a rendőri állomány riasztását, valamint soron kívül felveszi a kapcsolatot az RVH elhárításában részt vevő szervezetekkel, szervezetekkel.

Az RVH kiterjedéséről és várható következményeiről értesíti az illetékes helyi és megyei (fővárosi) védelmi bizottságot.

Az ORFK Főügyelet az eseményt soron kívül jelenti a jelentő szolgálati normában meghatározott rendőri vezetőknek és szervezeteknek; illetve azonnal tájékoztatja az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot és a Magyar Honvédséget, továbbá az alábbi szervek ügyeleteit:

- Egészségügyi Minisztérium - Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (a továbbiakban: OSSKI) sugár-egészségügyi szakértő kirendelése céljából;

- Magyar Köztársaság Nemzetbiztonsági Hivatala;
- Országos Atomenergia Hivatal (a továbbiakban: OAH);
- Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága (külföldről behozott anyag, vámáru esetén);
- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (amennyiben indokolt).

Az ORFK Főügyelete az országos rendőrfőkapitány (illetve helyettesei) utasítására értesíti az Országos Törzs tagjait, intézkedik a szükséges rendőri erők berendelésére, vagy összevonására.

5.2.2. *Az ügyeleti szolgálat feladatai*

- Azonnal intézkedik rendőrrjárőr helyszínre küldésére, a bejelentés valóságtartalmának ellenőrzése és a szükséges helyszíni intézkedések megtétele érdekében a helyszínre irányított rendőrt eligazítja az esetlegesen várható veszélyhelyzetről;
- jelenti a történeteket a rendőri szerv vezetőjének és a felettes rendőri szerv ügyeletének;
- helyszínre küldi a megerősítés szempontjából szükséges rendőri erőket, és kijelöli a helyszíni intézkedő parancsnokot;
- soron kívül értesíti a területileg illetékes katasztrófavédelmi szervet, a mentőszolgálatot, továbbá felveszi a kapcsolatot a helyszín vonzáskörzetében lévő kórházakkal (az esetleges kórházi elhelyezés érdekében);
- az esemény jellegétől függően értesíti az illetékes védelmi bizottság vezetőjét és a polgármestert, a létesítmény (terület) kezelőjét, a helyi speciális mentőket, illetve a helyi polgárőr szervezetet;
- amennyiben a rendelkezésre álló adatok alapján indokolt, értesíti a gáz- és áramszolgáltatót és a közútkezelő ügyeletét;
- intézkedik a szolgálatban lévő állomány összevonására; továbbá – a rendőri szerv vezetője által meghatározottak szerint – az állomány kiértesítésére, berendelésére;
- figyelemmel kíséri a rádióforgalmazást, segítséget nyújt a helyszínre küldött rendőrrjárőr intézkedéseikhez, folyamatos kapcsolatot tart a helyszíni intézkedő parancsnokkal.

5.2.3. *A rendkívüli esemény helyszínére elsőként érkező rendőr feladata*

- Meggyőződik a bejelentés valóságtartalmáról, melyet azonnal jelent az ügyeletnek;
- a rendkívüli esemény helyszínét „POLICE” feliratú szalaggal – a szükséges biztonsági távolság betartásával – lezárja; a helyszínt biztosítja; továbbá megakadályozza, hogy oda illetéktelen személy bejusson;

- gondoskodik az élet- és vagyonmentésről, az elsősegélynyújtásról, a mentő és orvos igénybevételéről oly módon, hogy minél kevésbé sérüljenek a helyszínen található és az elkövetőkre utaló nyomok és anyagmaradványok;
- valamennyi körülményt (pontos idő, hely, személy megjelölésének feltüntetésével) rögzít;
- megszünteti a forgalmi torlódásokat;
- a helyszínen tapasztaltakat és a végrehajtott intézkedéseket jelenti a kiérkező helyszíni intézkedő parancsnoknak, és a továbbiakban az általa meghatározottak szerint tevékenykedik.

5.2.4. A helyszíni intézkedő parancsnok feladatai a helyszín lezárásával kapcsolatban

A rendőri erők RVH esetén az alábbi területeket zárják le:

- a sugárszennyezett területet;
- radioaktív, illetve nukleáris anyag szállítása során bekövetkezett baleset helyszínét;
- talált, illetve lefoglalt sugárforrás helyszínét.

A sugárszennyezett területeken az alábbi rendőri feladatokat látják el:

- az érintett területet, objektumot kiüríteni;
- lehetőség szerint igénybe venni az objektum hírközlő berendezéseit, illetve az ott működő polgári biztonsági szolgálat segítségét;
- felkészülni, hogy az esemény bekövetkezésekor pánik törhet ki, ennek elkerülése érdekében a kiürítésre vonatkozó felhívás legyen kellően körültekintő;
- a terület kiürítését követően gondoskodni, hogy a területre illetéktelen személyek ne juthassanak vissza (pl. a hozzátartozóikat keresők, a sajtó, a „katasztrófa-turisták”, illetve a bűncselekmények elkövetését megkísérlők, fosztogatók);
- a veszélyeztetett terület nagyságát figyelembe véve lezárni a helyszínt a közúti, a vasúti, a vízi és a gyalogos forgalom elől;
- ellenőrizni a bevezetett tilalmi rendszabályok betartását;
- a körbezárt területet biztosító őrökkel, járőrökkel, illetve ellenőrző átengedő ponton szolgálatokkal biztosítani;
- a lezárt területek elkerülésére kijelölni a kerülő útvonalakat, és biztosítani ezek forgalmát;
- az EÁP-on keresztüli belépés jogosultságát ellenőrizni és kontrollálni;
- a megtett intézkedésekről tájékoztatni a település polgármesterét.

5.2.5. *A helyszíni intézkedő parancsnok információ-gyűjtő és elemző, valamint egyéb feladatai*

- Gondoskodik az RVH tisztázása érdekében történő információgyűjtésről:
 - ennek érdekében együttműködés a mentésben részt vevőkkel;
 - a sérültektől, a helyszínről eltávozó, illetve annak közelében tartózkodó személyektől a releváns információk megszerzése;
 - a biztonsági kamerák, térfigyelőrendszerek eseménnyel összefüggő képanyagának megtekintése;
- amennyiben a bekövetkezett esemény térbeli kiterjedése, illetve súlyossága szükségessé teszi az illetékes védelmi bizottság összehívásának kezdeményezése,
- a szükséges tömegtájékoztatás megszervezése;
- a (közúti és gyalogos) forgalom elterelése.

A helyszíni intézkedő parancsnok egyéb feladatai

- A helyszínre kiérkező állomány eligazítása;
- közreműködés az elsősegélynyújtás megszervezésében;
- jelenteni az elöljárónak, és kezdeményezni a HVP felállítását, ha a mentési munkálatok végrehajtása során olyan információ birtokába jut, hogy a veszélyhelyzet valószínűsíthetően szándékos bűncselekmény elkövetésének következményeként alakult ki;
- a megerősítő erők helyszínre irányítása;
- szükség szerint kezdeményezni a tűzszerészcsoport helyszínre történő irányítását.

5.3. A helyszíni válságkezelő parancsnokság feladatai

A helyszínen folyó tevékenység további irányítása szükségessé teheti, hogy nagyobb intézkedési jogosultsággal rendelkező vezető lássa el a parancsnoki feladatokat. A HVP irányítója a területileg illetékes rendőr-főkapitányság rendészeti igazgatója.

A mentési munkálatok összehangolása és a bűnüldözési célok érvényre juttatása szükségessé teszi, hogy a HVP tagjai között feltétlenül helyet kapjanak az alábbi szervezetek képviselői:

- a Nemzeti Nyomozó Iroda Terrorizmus és Extrémizmus Elleni Osztály vezetője;
- a helyszíniszemle-bizottság vezetője;

- a katasztrófavédeleми szervek képviselője (pl.: kárhelyparancsnok);
- az Országos Mentőszolgálat;
- a Nemzetbiztonsági Hivatal;
- a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat;
- az Országos Sugáregészségügyi Készenléti Szolgálat (OSKSz);
- hatáskör esetén a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága nyomozó szerve.

5.3.1. *A helyszíni válságkezelő parancsnokság, illetve vezetőjének legfontosabb feladatai*

- Kapcsolatot létesíteni a település polgármesterével, a mentésben részt vevő szervezetek helyszíni parancsnokaival;
- átvenni az irányítási feladatokat a helyszíni intézkedő parancsnoktól;
- áttekinteni a rendőrség, illetve az RVH kezelésében részt vevő más szervezetek helyszínen fogantatosított intézkedéseit;
- a helyszínen tartózkodó sérültek, illetve a terület kiürítése során eltávozóknak figyelemmel kísérése, a gyanús személyek igazoltatása és szükség esetén előállítása;
- az RVH következményeinek elhárításában részt vevő szervezetek személyi állományának bevonásával információs központ kialakítása. Az információs központ tömegkommunikációs elérhetőségi lehetőségeit sajtóközleményben, illetve a médiában többször közzétenni.

5.3.2. *A radiológiai veszélyhelyzetek kezelésével összefüggő határrendészeti feladatok*

Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX törvény 12. § (1) bekezdés értelmében a határrendészetért felelős miniszter rendkívül indokolt esetben a közbiztonság védelme érdekében, legfeljebb harminc napra részleges határozat rendelhet el.

A határterületen, illetve határátkelőhelyen kialakult RVH kezelése során az alábbi feladatok végrehajtására indokolt felkészülni:

- a határátkelőhely területén bekövetkezett RVH esetén értesítési (riasztási) és biztosítási feladatok végrehajtása;
- háttérsugárzás és sugárszennyezettség mérése, rögzítése;
- radiológiai veszély beazonosítása (a sugárzó anyag jelenlétének megállapítása, rögzítése);
- a határterületi lakosság és a határforgalomban részt vevők tájékoztatása az esetlegesen bevezetni tervezett forgalomszabályozási intézkedésekről;

- a határátkelőhelyeken végrehajtandó személyi, illetve jármű-sugármentesítési feladatok ellátása;
- a veszélyeztetett határterületi lakosság kimenekítésében, kitelepítésében való közreműködés;
- a mentő- és megsegítő erők államhatáron történő átkelésének biztosítása, felvezetése és átléptetése.

5.3.3. *A radiológiai veszélyhelyzetek bűnügyi helyszíni szemléje*

Az RVH esetében az esemény jellegéből adódóan nem kizárható a cselekmény szándékos jellege sem, ezért az RVH elsődleges intézkedéseit követően minden körülmények között szükséges bűnügyi helyszíni szemlét lefolytatni. A bűnügyi helyszíni szemle során számolni kell azzal, hogy minden tárgy potenciálisan radioaktív vagy radioaktívan szennyezett lehet, és mindaddig így kell kezelni azokat, míg a radiológiai értékelő szakember a vizsgálata alapján mást nem mond.

A helyszíniszemle-bizottság vezetője megfogalmazza és kidolgozza a helyszíni vizsgálatok stratégiáját, valamint a bizonyítékszerzés módszereit a radiológiai szakértők és más beavatkozók részvételével az alábbiak szerint:

- a radiológiai értékelő szakemberek véleményét figyelembe véve kijelöli a bűnügyi bizonyítékok kezelésének területét;
- eligazítja a beavatkozókat a bizonyítékok megőrzésére vonatkozóan (monitorozás eredményei, ruházat stb.), ha azok nem jelentenek biztonsági kockázatot;
- a bizonyítékok begyűjtését, kezelését és címkézését biztonságosan és az előírt módszer szerint végzi;
- lefényképezi és regisztrálja a bizonyítékokat mielőtt a helyükről elmozdítanák,
- a bizonyítékokat becsomagolja, hogy további bűnügyi vizsgálatokat lehessen rajtuk végezni;
- az elhunytakat bizonyítékgyűjtés céljából szintén megvizsgálja.

A helyi kórházzal közösen összeállítják a sérült személyek vizsgálati jegyzőkönyvének tartalmi elemeit, amely alapján azonosíthatók és rekonstruálhatók a helyszíni bizonyítékok. Így a jegyzőkönyvek tartalmazzák:

- a vértranszfúzió előtti vérmintát;
- a röntgenvizsgálat eredményeit;
- a sebészi beavatkozás során eltávolított idegen tárgyakat;
- a monitorozás eredményeinek rögzítését, a szennyezett ruházat megőrzését.

A helyi kórházzal/hullaházzal közösen kidolgozzák az elhunytak vizsgálatáról készítendő jegyzőkönyvek tartalmi elemeit, hogy azonosíthatóak és megmenthetőek legyenek a helyszíni bizonyítékok. Így történjen intézkedés az alábbiakra is:

- az elhunytak testének megőrzésére a bűnügyi vizsgálatok elvégzéséig;
- a röntgen vizsgálatok elvégzésére;
- biztosítani egy szemlebizottsági tag jelenlétét az elhunytak vizsgálata alatt, ami garantálja a bizonyítékok hatékony gyűjtését.

5.4. A katasztrófavédelmi szervek feladatai

A katasztrófavédelem első beavatkozói (végrehajtó) állománya egy esetleges radiológiai esemény során a kiérkezés sorrendjében:

- tűzoltóság (hivatásos önkormányzati, létesítményi, önkéntes);
- VFSZ, VFCS;
- SVM.

Amennyiben a kialakult radiológiai veszélyhelyzet kezelése a tűzoltóság részvételét is indokolja, a VFSZ, VFCS, SVM parancsnoka látja el a szükséges többletinformációkkal a tűzoltóállományt.

5.4.1. A helyszínrre érkezéskor az elsődleges feladatok

Radiológiai veszélyhelyzet esetén a katasztrófavédelem részéről a kialakult helyzet kezelését alapvetően az SVM, a VFSZ vagy a VFCS illetékes állománya végzi. Feladatok, amennyiben sugár-egészségügyi szakértő nem tartózkodik a helyszínen:

- értesítés esetén helyszínrre vonulás;
- információgyűjtés;
- háttérsugárzás mérése, rögzítése;
- radiológiai veszély beazonosítása (a sugárzó anyag jelenlétének megállapítása, rögzítése);
- dózisteljesítmény mérése, sugárszennyezettség mértékének megállapítása, rögzítése;
- elsősegélynyújtásban való közreműködés;
- a belső és a külső lezárt terület határának méréssel történő megállapítása, kijelölése, lezárásának kezdeményezése;
- szükség esetén javaslattétel a kárhelyparancsnok részére lakosságvédelmi intézkedések (tájékoztatás, riasztás, elzárkózás, kimenekítés) bevezetésére;

- radioaktív anyag jelenléte esetén a sugárvédelem, sugáregészségügy területén illetékes radiológiai szakértő riasztása, tájékoztatása a katasztrófavédelmi szerv által megállapított tényekről, a megtett intézkedésekről;
- a saját beavatkozó állomány szennyezett területen történő tartózkodásának nyilvántartása, személyi dózismérés végzése;
- a mentesítési feladatok megszervezése és végrehajtása (saját beavatkozó állomány, technikai eszköz);
- folyamatos együttműködés az esemény helyszínén tartózkodó beavatkozó állománnyal;
- a kialakult helyzet értékelése, javaslatok kialakítása,
- egyéb feladatok:
 - sugárkapu-telepítés, -használat;
 - mikro-meteorológiai állomás telepítése, adatok mérése, továbbítása;
 - személy-, technika-, útvonal-monitorozás;
 - területfelderítés;
 - sugárforrás-keresés;
 - mintavételezés;
 - dózisteljesítmény-mérés;
 - felületi szennyezettség vizsgálata;
- folyamatos kapcsolattartás a kirendelő ügyelettel;
- bevonulás, bevonulás utáni feladatok.

Az OSKSz kiérkezése után a helyszínen sugárvédelmi kérdésekben a sugáregészségügyi szakértő jár el. Feladatok, amennyiben a sugár-egészségügyi szakértő a helyszínen tartózkodik:

- értesítés esetén helyszínre vonulás;
- információgyűjtés;
- elsősegélynyújtásban való részvétel;
- szükség esetén a lakosságvédelmi intézkedések bevezetésének kezdeményezése (tájékoztatás, riasztás, elzárkózás, kimenekítés);
- a saját beavatkozó állomány szennyezett területen történő tartózkodásának nyilvántartása, személyi dózismérés;
- a sugármentesítési feladatok megszervezése;
- folyamatos együttműködés az esemény helyszínén tartózkodó beavatkozó állománnyal;
- a kialakult helyzet értékelése, javaslatok kialakítása;
- egyéb feladatok:
 - sugárkapu-telepítés, -használat;
 - mikro-meteorológiai állomás telepítése, adatok mérése, továbbítása;
 - személy-, technika-, útvonal-monitorozás;
 - területfelderítés;

- sugárforrás-keresés;
- mintavételezés;
- dózisteljesítmény-mérés;
- felületi szennyezettség vizsgálata;
- folyamatos kapcsolattartás a kirendelő ügyelettel;
- bevonulás, bevonulás utáni feladatok.

A VFCS és a VFSZ képességein túl az SVM alkalmas a további gamma-spektrometriai mérések elvégzésére:

- In-situ mérésre;
- izotóp-szelektív mintamérésre;
- levegő minta szennyezettség mérésére.

5.4.2. A radiológiai veszélyhelyzet beazonosítása

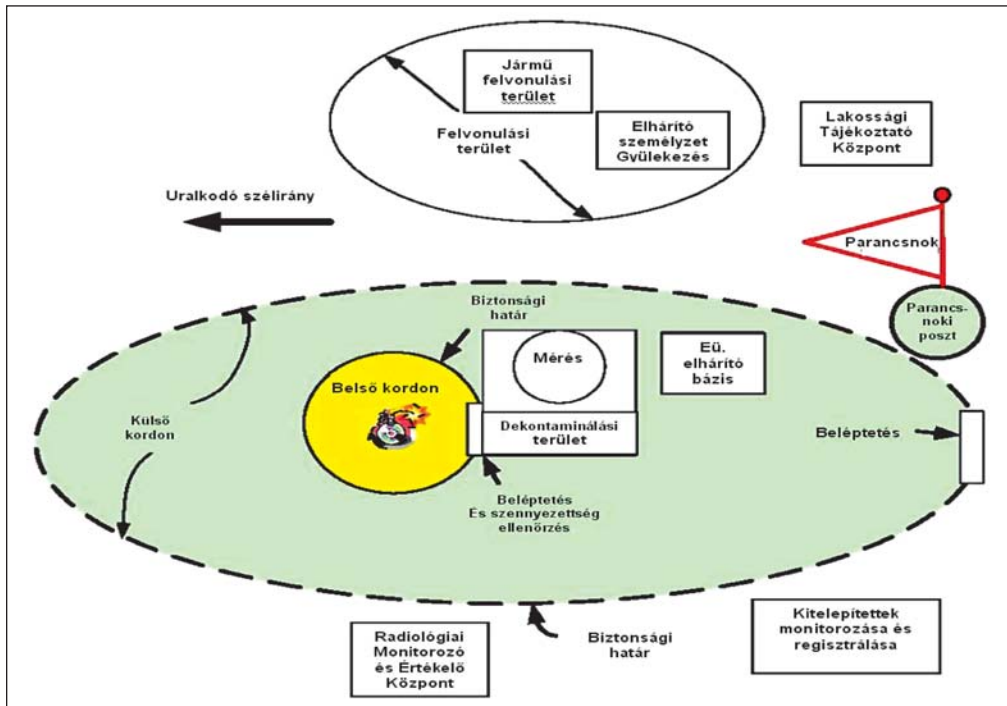
- Radiológiai veszélyhelyzetre utaló jelek lehetnek:
- a megnövekedett gamma-dózisteljesítmény (a háttérsugárzás dózis-teljesítményének tízszerese a tárgytól 1m távolságra bármely irányban mérve);
- a sugársérülések orvosi tünetei (ok nélküli bőrpégés);
- az épületen, a járművön, egy adott területen sugárzást jelölő bárca, sugárveszélyre utaló jelzés, felirat, UN szám;
- a radiológiai szakember értékelésének eredményei;
- az elveszett, ellopotott, sérült, szivárgó, tűzbe került veszélyes sugárforrás;
- az ipari radiográfiás vizsgálóberendezés vagy a hozzá tartozó sugárforrás.

5.4.3. A belső lezárt terület kijelölése, pontosítása

A káreseményre elsőként kiérkező beavatkozók (rendőri szervek, katasztrófavédelmi szervek) által kijelölt biztonsági kordont a VFCS/VFSZ, SVM szakemberei mérésekkel pontosítják, és meghatározzák a belső lezárt terület határait. A lezárt terület felépítésének fontosabb funkcionális területeinek elvi vázlatát az 1. ábra szemlélteti. Ezt követően kezdeményezik a terület határainak kijelölését és lezárását a szennyezett területre való illetéktelen bejutás megakadályozása érdekében. A belső lezárt terület az a veszélyes sugárforrást körülvevő terület, ahol óvintézkedéseket kell alkalmazni a beavatkozási állomány és a lakosság védelme érdekében.

1. ábra

A lezárt terület felépítésének elvi vázlatja

A belső lezárt terület kezdeti mérete a rendelkezésre álló környezeti dózisteljesítmény értékek birtokában bővíthető (l. 1. táblázat). Mivel a dózisteljesítmény nem tükrözi vissza valamennyi besugárzási útvonal és sugárzástípus (pl. alfa-, béta-) hatását, ezért az ilyen mérési eredmények alapján csak a terület határainak növelését szabad kezdeményezni, és tilos az értékek alapján a belső lezárt terület határait zsugorítani! A belső lezárt területet addig kell növelni, amíg a határvonalán a környezeti dózisteljesítmény értéke 100 $\mu\text{Sv}/\text{óra}$ alatti értékre nem csökken. A belső lezárt területen a tevékenységet a legrövidebb – csak a legszükségesebb feladatok végrehajtásához szükséges – időre kell csökkenteni.

1. táblázat

A belső terület javasolt sugara

Helyzeteírás	Kezdeti belső lezárt terület
Az első döntés alapján – szabadban	
Potenciálisan veszélyes árnyékolatlan vagy sérült sugárforrás	30 m sugarú kör
Potenciálisan veszélyes sugárforrásból származó kiszóródás	100 m sugarú kör
Potenciálisan veszélyes sugárforrással kapcsolatos tűz, füst, robbanás	300 m sugarú kör
Felrobbant vagy fel nem robbant feltételezett bomba	400 m-es vagy ennél nagyobb sugarú kör a robbanás elleni védelem miatt
Az első döntés alapján – épületben	
Potenciálisan veszélyes sugárforrással kapcsolatos anyagszóródás, árnyékolás sérülése vagy elvesztése esetén	Érintett és szomszédos területek (beleértve az alatta és fölötte lévő szinteket)
Potenciálisan veszélyes sugárforrást érintő tűz, egyéb esemény, amely elősegíti a radioaktív anyag terjedését az épületben (pl. a szellőzőrendszeren keresztül)	A teljes épület és az épület körüli megfelelő távolság a fenti elvek szerint
Helyzeteírás	Kezdeti belső lezárt terület
100 μ Sv/h környezeti dózisteljesítmény (a talajfelszíntől 1m-re kell mérni)	A belső lezárt területet addig kell növelni, ameddig ez a szint mérhető.

5.4.4. A lezárt területek határának kijelölése

Belső lezárt terület az a terület, amelyen a környezeti dózisteljesítmény 100 mSv/h felett van. A külső lezárt terület az a belső lezárt területet körülvevő terület, amelynek határát 20mSv/h dózisteljesítmény értéknél javasolt kijelölni. Méretüket nemcsak a sugárzási szint értéke, hanem a terepviszonyok, a sugármentesítés és egyéb támogató tevékenységek helyigénye is meghatározza.

A külső lezárt területen ellenőrzési pontot kell felállítani, sugárkapu telepítésével, hogy a belső kárterületről kiérkező beavatkozók előmonitorozása megtörténjen. Ezen a területen kerül sor a sugármentesítésre, és itt található az elsősegélynyújtásra kijelölt hely is. A külső biztonsági terület biztosítása a helyi rendőri egységek feladata.

5.4.5. *Műveleti terület radiológiai szennyezettség esetén*

Amennyiben sugár-egészségügyi szakértő nem tartózkodik a kárhelyszínen, úgy a VFCS/VFSZ, SVM parancsnoka irányítja a lezárt területen mérést végző állomány munkáját, és folyamatosan fenntartja a kapcsolatot a beavatkozásban részt vevő egységek vezetőivel. A sugár-egészségügyi szakember a helyszínen tartózkodva átveszi ezt a feladatot.

5.4.6. *A főbb feladatok végrehajtásának rendje*

Vonulás

Riasztás esetén a VFCS munkaidőben 20 percen belül, munkaidőn túl 60 percen belül, míg a VFSZ 2 percen belül megkezdji a vonulást a kárhelyre.

Részvétel az elsősegélynyújtásban

A beavatkozó állomány életmentő tevékenységét haladéktalanul megkezdji és folyamatosan végzi, radioaktív anyagok esetleges jelenléte azt nem akadályozhatja meg, illetve nem késleltetheti.

A beavatkozó állomány nyilvántartása

A kárterületre való belépés előtt a megfelelő adatlapon rögzíteni kell a beavatkozó személy nevét és a belépés időpontját. A kárterületen végzett tevékenységet követően az adatlapon regisztrálni kell a kilépés időpontját, a benttartózkodás időtartamát, az elszennvedett dózisértéket és a kárhely rövid jellemzését. Az egyéni sugáradagmérőket a vonulást követően ki kell értékelni.

További szakmai feladatok végrehajtása

- sugárkapu telepítése;
- személyi monitorozás;
- járművek monitorozása;
- útvonal-monitorozás;
- dózisteljesítmény-mérés, területfelderítés, sugárforrás-keresés;
- sugármentesítés.

Az OSKSz ügyeletes részére biztosítandó hasznos információk

- valós-e a riasztás;
- van-e radioaktív anyag, azt beazonosították-e;

- mekkora a háttérsugárzás;
- a háttérhez képest mekkora értéket mértek (gamma-dózisteljesítmény), a forrástól milyen távolságban;
- milyen műszerrel történt a mérés;
- hagyományos veszélyek voltak-e, vannak-e;
- kijelölték-e a belső, külső lezárt területet;
- a belső lezárt területről vannak-e mérési eredmények;
- a beavatkozók ruházatának, felszerelésének felületi szennyezettségi szintjét ellenőrizték-e;
- sugármentesítést elrendeltek-e.

Értékelés, javaslatok kidolgozása

A VFSZ, VFCS, SVM a helyszíni tapasztalatok figyelembevételével a mérések, vizsgálatok eredményeit értékeli, elemzi, következtet a várható fejleményekre. Amennyiben lakosságvédelmi intézkedések bevezetésére, a lakosság gyors informálására, riasztására van szükség, kezdeményezi a település polgármesterénél, és közreműködik annak végrehajtásában. Hangosító berendezés kisebb területen alkalmas a lakosság riasztására, tájékoztatására.

Bevonulás, bevonulás utáni feladatok

Amennyiben a helyszínen további feladat nincs, végre kell hajtani az együttműködők számára szükséges adminisztrációt, majd a VFCS/VFSZ vezetője, SVM parancsnoka intézkedik a sugármentesítés során keletkező hulladék jól záródó tartályba való összegyűjtéséről, veszélyes hulladékként való kezeléséről és a szennyeződött felszerelési tárgyak, műszerek – teljes sugármentesítésig történő – zárt, elkülönített tárolásáról. A beavatkozó állomány parancsnoka jelenti a feladat végrehajtását az ügyeletnek, és kiadja a menetparancsot a bevonulásra.

A kárhelyszíni tevékenységről, a végrehajtott mérések, vizsgálatok módszeréről, eredményéről, azok értékeléséről, valamint a felterjesztett javaslatokról az eljáró katasztrófavédelmi szerv összefoglaló, elemző jelentést készít, melyet az OKF Központi Ügyelet (ONER RIÉŰ), valamint a megyei igazgató részére is megküld.

5.5. Az Országos Mentőszolgálat feladatai

RVH bekövetkezése esetén a helyszínen tartózkodó lakosságról és a sérültekről minden esetben feltételezik, hogy radioaktív anyaggal szennyezettek. A szennyeződés gyanúja esetén mérést végeznek, valamint, ha szükséges és lehetséges, azonnal végrehajjták a sugárszennyezettség-mentesítést (dekontaminálást).

Az életmentő műveletek nem késhetnek a radioaktív anyagok jelenléte esetén sem. A súlyosan sérült áldozatok kórházba történő szállításával nem szabad várni a mentési műveletek el nem végzése miatt. A szennyeződés terjedésének megakadályozására le kell venni a sérültek külső ruházatát, majd takaróba csavarni, és fel kell címkézni őket. A mentőszolgálat helyszíni vezetője részt vesz a helyszíni válságkezelő parancsnok eligazításán, hogy tájékoztatást kapjon szakterületére vonatkozóan. A helyszíni egészségügyi beavatkozást a következők szerint szervezi és vezeti:

- a számára kijelölt területen megkezdji, vagy folytatja az elsősegélynyújtást, a betegosztályozást és a sérültek szétválogatását (a sérülés mértéke, illetve sugár-egészségügyi hatások alapján);
- a kórházakkal együttműködve intézkedik az alábbi betegek beszállítására és kezelésére:
 - akik életveszélyesen sérültek;
 - akik sérülése nem életveszélyes, de kórházi kezelést igényelnek;
 - akik potenciálisan sugársérültek.

Folyamatosan tájékoztatja a Lakossági Tájékoztatási Csoportot a beavatkozás menetéről és a pillanatnyi helyzetről. Tájékoztatja a helyszíni válságkezelő parancsnokság vezetőjét egy biztonságos második helyszín kijelölésének és berendezésének szükségességéről az RVH-ban közvetlenül nem érintett személyek kezelésére. A lakosságvédelemmel összhangban a lehető legnagyobb mértékben együttműködik a rendvédelmi szervekkel annak érdekében, hogy:

- a bizonyítékokat megőrizték, a gyanúsítottakat vagy az elkövetőket azonosítsák;
- a helyszínen a törvényellenes cselekedeteket megelőzzék, megakadályozzák (pl. lopás, dokumentumok megsemmisítése).

5.6. Az Országos Sugáregészségügyi Készenléti Szolgálat feladatai

Az egészségügyi miniszter 16/2000. (VI.8.) EüM rendelet 26. § (1) bekezdés alapján „Az ionizáló sugárzást kibocsátó berendezéssel vagy radioaktív anyaggal kapcsolatos rendkívüli esemény – nukleáris létesítményben bekövetkező rendkívüli esemény és nukleáris veszélyhelyzet kivételével – kezeléséhez szükséges sugár-egészségügyi feladat meghatározását és a végrehajtás szakmai irányítását az OSSKI Országos Sugáregészségügyi Készenléti Szolgálata (OSKSz) végzi.”

Az OSKSz feladata, hogy gyors reagálású készenléti szolgálatként az országban bárhol és bármikor járjon el olyan sugaras eseménynél, amelyet talált, lefoglalt, vagy gazdátlan radioaktív vagy annak vélt anyag okoz.

5.6.1. Az OSKSz eljárás célja

Az OSKSz eljárásának célja a bejelentett rendkívüli, sugaras vagy annak vélt esemény ellenőrzés alá helyezése, a vélt vagy valós veszélyhelyzet felszámolásának az irányítása. A radioaktív anyag lehet nukleáris anyag is, de a kialakuló veszélyhelyzet nem lehet nukleáris létesítményi esemény következménye vagy földrajzi értelemben nagy kiterjedésű radioaktív szennyeződés. Az OSKSz csak viszonylag kis mennyiségű radioaktív anyag vagy sugárforrás által kiváltott, helyi rendkívüli esemény kezelésére készült fel. Az OSKSz ügyeletesének nem feladata a technikai kivitelezés. Az ügyeletes feladata a rendkívüli esemény felszámolásának sugár-egészségügyi szakmai irányítása.

5.6.2. Az OSKSz felépítése

Az OSKSz egy vezetőből, egy vezető helyettesből és folyamatos, 24 órás ügyeleti szolgálatot ellátó személyi állományból (min. 5 fő) áll fel. A szolgálat vezetője, vezető helyettese és ügyeletes szolgálati mobiltelefonnal is rendelkezik. Radiológiai veszélyhelyzet lehetséges bekövetkeztére utaló információ (riasztás) érkezik a 3. mellékletben felsorolt szervektől, illetve más forrásokból (pl. közvetlen lakossági bejelentés) a szolgálati mobiltelefonokra.

5.6.3. Az OSKSz eljárásrendje

Az OSKSz-ügyeletes tevékenysége

- a) Riasztás esetén az OSKSz-ügyeletes tájékozik a riasztás indokoltságáról, az esemény jellegéről. Amennyiben a riasztás nem igényel helyszíni kiszállást, úgy az ügyeletes telefonon is intézkedhet.
- b) Amikor a bejelentés alapján nem lehet kizárni, hogy radioaktív anyaggal kapcsolatos rendkívüli eseményről van szó, az OSKSz-ügyeletes értesíti az OSKSz vezetőjét, és szükség esetén konzultál az OSKSz vezetőjének szakmai helyettesével.
- c) A riasztást követően az OSKSz-ügyeletesnek 1 órán belül el kell érnie az OSKSz telephelyéül szolgáló létesítményt, ahonnan a szükséges eszközök felvétele után haladéktalanul útba indul az RVH helyszínére.
- d) Az OSKSz ügyeletes a helyszínre történő kiérkezés során folyamatos kapcsolatot tart a helyszínen jelen lévő szervekkel, szervezetekkel (pl.: rendőri szerv, katasztrófavédelmi szerv, vám- és pénzügyőrség).
- e) A helyszínre érkezéskor az OSKSz-ügyeletes ellenőrzi a helyszín területi lezárását, és amennyiben szükséges, azt módosítja.

- f) A külső lezárt terület határát érdemes terepviszonyoknak megfelelően 20 $\mu\text{Sv/h}$ dózisteljesítmény értéknél kijelölni. Amennyiben a terület épületekkel van határolva, úgy figyelembe kell venni azok sugárvédelmi gyengítő hatását, ill. a területlezárás kivitelezhetőségénél az épület vagy épületegyüttesek elhelyezkedését. A lezárt terület kijelöléséhez és lezárásához az ügyeletes kérheti a rendőri szervek és a katasztrófavédelmi szervek segítségét.
- g) Az OSKSz-ügyeletes tájékoztatást kér a helyszínrre korábban már kiérkezett társszervektől az esemény pontos körülményeinek tisztázása végett.
- h) Az OSKSz ügyeletes köteles minden tőle telhetőt megtenni (a saját testi épisége veszélyeztetése nélkül) életmentés és életveszély elhárítása céljából.
- i) A részletes információk ismeretében az OSKSz ügyeletes tájékoztatja a helyszínről az OSKSz vezetőjét. Az OSKSz-ügyeletes tevékenységéről, tevékenysége eredményeiről folyamatosan tájékoztatja a helyszíni elhárító erők (HIP vagy HVP) vezetőjét.
- j) Az OSKSz ügyeletes megfelelő sugárvédelmi felszerelésben és sugárvédelmi mérőműszerrel méréseket végez a lezárt területen belül további információ- gyűjtés és esetlegesen kialakuló veszélyhelyzet megelőzése céljából.
- k) Az elvégzett mérések alapján az OSKSz ügyeletes becslést ad a helyszínen található radioaktív sugárforrások számára, aktivitására, a sugárzás fajtájára. Az OSKSz-ügyeletes meghatározza a szennyezett terület nagyságát, kiterjedését.
- l) Amennyiben a talált vagy lefoglalt anyag nukleáris anyag, az OSKSz-ügyeletes értesíti az MTA IKI-t, és további vizsgálatra az MTA IKI-nek adja át.
- m) Az OSKSz ügyeletes szakmailag irányítja a lezárt területre belépő személyek (pl. rendőri szervek, vám- és pénzügyőrség, NBH) sugárvédelmét, személyi dózismérését. Amennyiben szükséges az ügyeletes sugárvédelmi szempontból ellátja a lezárt területre belépő személyek kíséretét, szakmai felügyeletét.
- n) A sugár-egészségügyi feladatok ellátásában – amennyiben az meghaladja az OSKSz-ügyeletes kapacitását – kérheti a katasztrófavédelmi szervek szakmailag képzett állományának segítségét.
- o) A külső lezárt területre belépés csak az OSKSz-ügyeletes szakmai jóváhagyásával történhet. A jóváhagyásnál az ügyeletes figyelembe veszi a belépő személy munkacélját (pl. nyombiztosítás, nemzetbiztonsági érdek, vámfelügyelet) és az egészségkárosodás szempontjait. A belépő személyek lezárt területre való belépésénél a lakossági dóziskorlátokat kell figyelembe venni (kivéve OSKSz, MTA IKI és a területileg illetékes Sugáregészségügyi Decentrum munkatársai, esetükben a foglalkozási dóziskorlát az irányadó).
- p) Radioaktív anyag helyszíni tárolásának módjára, ill. elszállítására az OSKSz vezetőjének jóváhagyásával az OSKSz ügyeletes tesz javaslatot.

- q) Sugárvédelmi szempontból a rendkívüli esemény sikeres felszámolása, az RVH megszűnése az OSKSz-ügyeletes szakmai véleménye alapján nyilvánítható ki. Az RVH megszűnése kinyilvánítható, ha a lezárt területen belül a háttér értéktől nem megkülönböztethető dózisteljesítmény-érték mérhető, radioaktív szennyezettség nem detektálható és az RVH-t okozó sugárforrások, illetve sugárzó anyagok hosszú távú biztonságos tárolására az intézkedéseket végrehajtották.
- r) Az eseményről az OSKSz-ügyeletes feljegyzést készít, melyet megküld az OSKSz, valamint a helyszíni elhárító erők (HIP vagy HVP) vezetőjének.
- s) A rendkívüli eseményekről az OSKSz részéről tájékoztatási kötelezettség áll fenn az esemény helyszíne szerinti ÁNTSZ Sugáregészségügyi Decentrum, az ORFK, az OAH és az OTH számára.
- t) Az OSKSz minden ügyeleti napról jelentést ír az országos tisztí főorvosnak.

A belső lezárt területre lépők dozimetriai ellenőrzése

- a) A lezárt területre belépő személyek azonnali leolvasásra alkalmas doziméterrel rendelkeznek.
- b) Az OSKSz-ügyeletes becslést ad a helyszínrre elsőként érkezett, személyi dózisméterrel nem rendelkező személyek által elszenvedett dózisosokra. A becslést az elvégzett sugárvédelmi mérések és az illetőktől származó információ (tartózkodási távolság a sugárforrás(ok)tól, tartózkodási idő) alapján készíti. A becslés eredményéről tájékoztatja az OSKSz vezetőjét, aki az ellenőrző számítások után megküldi azt az Országos Személyi Dozimetriai Szolgálatnak.
- c) Amennyiben a becsült dózis meghaladja a 250 mSv effektív dózist, fennáll a sugársérülés veszélye, ezért az Országos Személyi Dozimetriai Szolgálat kezdeményezi, hogy az érintettet soron kívül, de legkésőbb 24 órán belül orvosi vizsgálatnak vessék alá, szükség esetén kezelésben részesítsék.
- d) A lezárt területre be- ill. kilépő személyek felületi radioaktív szennyezettség mérését minden esetben elvégzik. Esetleges szennyezettség esetén az érintettet dekontaminálják az OSKSz-ügyeletes szakmai irányításával, a szennyezett anyagokat elkülönítik.

Radioaktív anyag elszállítása

- a) A lezárt területről radioaktív anyag elszállítását az OSKSz-ügyeletes kezdeményezi, amelyhez előzetesen kéri az OSKSz vezetőjének jóváhagyását.
- b) A radioaktív anyag elszállítása történhet az OSKSz szolgálati gépjárművel abban az esetben, ha a radioaktív anyag aktivitása nem haladja meg az 5 GBq Co-60 egyenérték aktivitást, és a gépjárművezető helyén nem mérhető nagyobb dózisteljesítmény-érték, mint 20 μ Sv/h.
- c) A radioaktív anyag szállításához az OSKSz-ügyeletes rendőri biztosítást kérhet.

- d) Ha a talált vagy lefoglalt anyag nukleáris vagy meghaladja az 5 GBq Co-60 egyenérték aktivitást, úgy az MTA IKI-t értesítik, és gondoskodnak a megfelelő szállító járműről. Az elszállítás kezdeti lépéseit az OSKSz-ügyeletes felügyeli.

Radioaktív anyag kezelése

- a) A sugár-egészségügyi vizsgálatig az OSKSz által az OSSKI-ba szállított radioaktív anyagot a hatóságilag engedélyezett, erre a célra kijelölt izotóptároló helyen helyezik el.
- b) A sugár-egészségügyi laborvizsgálatok elvégzése után gondoskodnak a radioaktív anyag radioaktív hulladék-tárolóban történő végleges elhelyezéséről, esetleg újrahasznosításáról.
- c) A radioaktív anyag szállítása és kezelése során gondoskodnak arról, hogy a radioaktív anyag esetleges bűnjelként felhasználható (azonosíthatósága folyamatosan biztosított) legyen.

5.7. A polgármester legfontosabb feladatai

Figyelemmel az 1. Bevezetésben foglaltakra, a IV. tervezési kategóriába tartozó radiológiai veszélyhelyzetek esetén nem várhatók országos kiterjedésű hatások, ezáltal a helyi RVH következményeinek elhárításában az illetékes település polgármesterének döntése lesz meghatározó. A vonatkozó jogszabályok alapján a polgármester a radiológiai veszélyhelyzetről szerzett információ birtokában felveszi a kapcsolatot az esemény helyszínén lévő HVP vezetőjével, és tájékozódik a foganatosított intézkedésekről. Amennyiben a veszélyhelyzet kezelése indokolja – a katasztrófavédelmi igazgató szakmai ajánlása alapján – a megyei védelmi bizottság útján kezdeményezi az esemény katasztrófává minősítését, indokolt esetben a veszélyhelyzet kinyilvánítását.

A polgármester a lakosságvédelmi intézkedések végrehajtása érdekében

- irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet;
- szervezi és irányítja a lakosság védelmét, elzárkózását, kimenekítését, illetőleg befogadását és visszatelepítését;
- szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartásához szükséges anyagi javakkal történő ellátását;
- halasztást nem tűrő esetben elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását;
- gondoskodik a védekezésben részt vevő erők váltásáról, pihentetéséről, ellátásáról;
- folyamatosan adatot szolgáltat a helyi és a megyei (fővárosi) védelmi bizottság részére;

- együttműködik más településekkel, a védekezésbe bevont más szervekkel;
- a KKB Nukleárisbaleset-elhárítási Védekezési Munkabizottság működésének megkezdéséig a nukleáris veszélyhelyzet következményeinek halasztást nem tűrő elhárítására vonatkozó döntéseket meghozza;
- az élet és az anyagi javak védelme érdekében igénybe veheti az illetékeségi területén lévő, a katasztrófavédelmi tervben szereplő és kijelölt technikai eszközöket;
- amennyiben a veszélyhelyzet kezelése indokolja, a helyszínen lévő szakemberek javaslata alapján dönt: a veszélyhelyzettel arányos rendszabályok bevezetéséről;
- kezdeményezi a Magyar Honvédség rendelkezésében lévő erők, eszközök szükség szerinti igénybevételét az MVB Elnöke útján. A Magyar Honvédség sugárhelyzet felmérésére bevonható erői, eszközei az 1. függelékben szerepelnek részletesen.

A helyi, illetve a megyei védelmi bizottságok RVH kezelésével kapcsolatos feladatait az OBEIT 3.5.1.1.÷3.5.1.4 fejezetek részletesen tartalmazzák.

Kapcsolatfelvétel a médiával

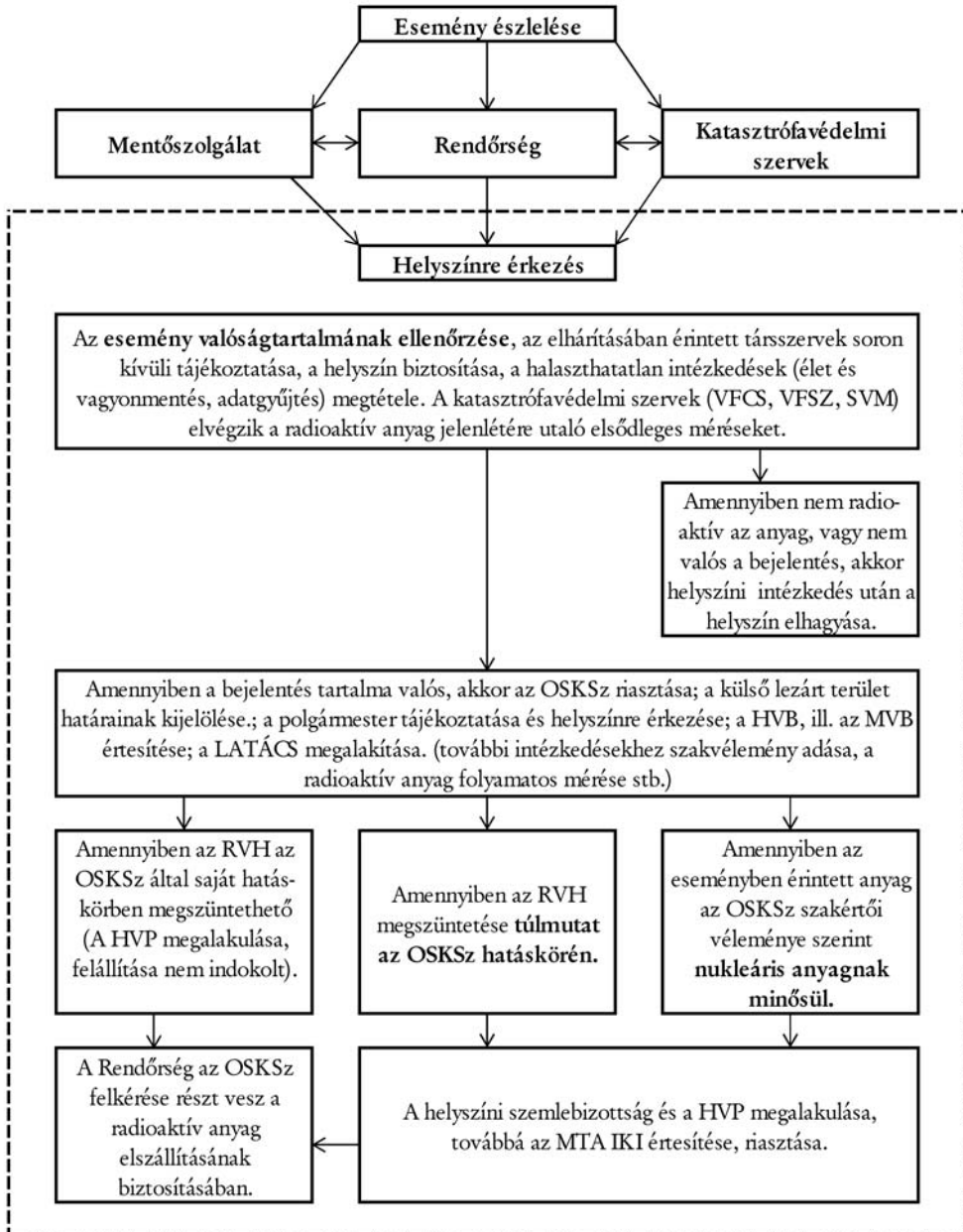
A már bekövetkezett radiológiai veszélyhelyzetek kezelésének nemzetközi elemzése megmutatták, hogy amennyiben a veszélyhelyzettel kapcsolatos hivatalos információ nem egy forrásból származik, és a lakosságot, valamint a médiát foglalkoztató kérdések kezelése nem történik meg azonnal, koordináltan, érthetően és következetesen, abban az esetben fokozottan komoly gazdasági és pszichológiai következmények alakulhatnak ki, illetve a lakosság olyan indokolatlan reakcióihoz vezethetnek, amelyek összességében hátráltatják a védekezési munkálatok eredményes végrehajtását.

Figyelemmel a fentiekre, a település polgármesterének irányítása mellett (indokolt esetben LATÁCS megalakulása útján) történhet a lakosság tájékoztatása a sajtó, a körzeti és helyi rádiók, valamint a tv-stúdiók segítségével. Amennyiben megalakul a HVP, abban az esetben a lakosság és a média tájékoztatása érdekében Információs Központot érdemes alakítani.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] EPR-First Responders 2006 Manual for First Responders to a Radiological Emergency (IAEA, VIENNA 2006)

1. MELLÉKLET: AZ RVH KEZELÉSÉNEK FOLYAMATÁBRÁJA

2. MELLÉKLET: SUGÁRVÉDELMI RENDSZABÁLYOK ÉS IRÁNYELVEK

A beavatkozó állomány számára irányadó sugárvédelmi óvórendszabályok és a személyi sugárvédelmi irányelvek célja a sugárterhelés csökkentése és a radioaktív szennyeződés terjedésének megakadályozása.

1. Minden körülmények között betartandó rendszabályok

- a belső lezárt területen tartózkodók mindig legyenek vizuálisan azonosíthatóak, és szerepeljenek a nyilvántartottak névjegyzékén (a radiológiai veszélyhelyzet kezelésében valamilyen módon résztvevőket regisztrálják: név, művelet, lezárt területre való be- és kilépés ideje);
- mindig tudatában vannak a veszélynek, és megteszik a megfelelő óvintézkedéseket;
- a magas dózisteljesítményű helyekre való belépést előzetesen megtervezik;
- mindig alkalmazzák a külső sugárzás elleni védelem hármasszabályát: idő, távolság, árnyékolás;
- a megfelelő védőeszközöket ismerik, és bármilyen körülmények között tudják használni;
- a radioaktív anyagok felvétele, kézbentartása tilos;
- potenciálisan veszélyes sugárforrás közelében törekszenek a tartózkodási idő minimalizálására;
- az alábbi területeken belül csak életmentő műveleteket szabad végezni:
 - a veszélyes sugárforrástól 1 méteres távolságig;
 - légzésvédő hiányában a tűz vagy robbanás gócpontjától 100 méterig;
- a belső lezárt területről való kilépést követően a monitorozást minden esetben elvégzik;
- tilos felesleges kockázattal járó tevékenységet végezni (pl. evés, ivás, dohányzás a szennyezett területen);
- a beavatkozó állományt személyi dózisteljesítmény-mérővel látják el.

2. Ismert gamma-dózisteljesítmény esetén betartandó rendszabályok

- ha a környezeti dózisteljesítmény a terület egy bizonyos részén nagyobb, mint 100 mSv/h, akkor:
 - ott csak életmentést szabad végezni;
 - a maximális tartózkodási idő a területen ne legyen több, mint 30 perc;

- a beavatkozókat érő effektív dózis 250 mSv-et ne haladja meg;
- ne lépjen be olyan területre, ahol a környezeti dózisteljesítmény nagyobb, mint 1000 mSv/h.

3. Dóziskorlátok

Az alkalmazandó dóziskorlátokat az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtására kiadott 16/2000. (VI. 8.) EüM rendelet tartalmazza.

3.1. *A lakosság tagjaira vonatkozóan*

- a lakosság tagjait érő sugárterhelés minden mesterséges forrásból származó, nem foglalkozási és nem orvosi eredetű sugárterhelés;
- a lakosság tagjainak mesterséges forrásokból származó, külső és belső sugárterhelésének összege – az orvosi diagnosztikai és terápiás beavatkozással, a nem foglalkozásszerű betegápolással, az orvosi kutatásban való önkéntes részvétellel járó sugárterhelésen kívül – nem haladhatja meg az évi 1 mSv effektív dóziskorlátot.

Különleges körülmények mellett, egyedi évre vonatkozóan, az OTH ennél nagyobb effektív dóziskorlátot is engedélyezhet, feltéve, hogy a megnevezett évtől kezdődő 5 egymást követő év folyamán az átlagos egyéni sugárterhelés nem haladja meg az évi 1 mSv effektív dózist. Tekintet nélkül az egészszetre vonatkozó fenti korlátra, a szemlencsére vonatkozó dóziskorlát évi 15 mSv, a bőrre vonatkozóan – bármely 1 cm² területre átlagolva – 50 mSv.

3.2. *A foglalkozási sugárterhelésnek kitett munkavállalóra*

A foglalkozási sugárterhelésnek kitett munkavállaló munkavégzés során, az alkalmazott mesterséges és fokozott sugárterhelést eredményező természetes forrásokból származó, **külső és belső sugárterhelés együttesen, egymást követő 5 naptári évre összegezve nem haladhatja meg a 100 mSv effektív dóziskorlátot.** Az effektív dózis **egyetlen naptári évben sem haladhatja meg az 50 mSv értéket.**

Tekintet nélkül az effektív dózisa megszabott fenti korlátra, a szemlencsére vonatkozó évi egyenérték dóziskorlát 150 mSv. A bőrre – bármely 1 cm² területre átlagolva –, továbbá a végtagokra vonatkozó évi egyenérték dóziskorlát 500 mSv.

3.3. A beavatkozókra vonatkozóan

A beavatkozókra vonatkozó rögzített dózisszintek feltételezik, hogy a belső sugárterhelés megelőzése érdekében megtörténik minden szükséges óvintézkedés végrehajtása. Veszélyhelyzetben a baleset következményeinek **elhárításában részt vevő személy sugárterhelése nem haladhatja meg az 50 mSv effektív dózist**. Az érintettek körén belül kivételt képez ez alól a népesség jelentős sugárterhelésének megakadályozásában és életmentésben részt vevő személy. Ebben az esetben törekedni kell arra, hogy a sugárterhelés a 100 mSv effektív dózist, **az életmentésben részt vevő személy sugárterhelése a 250 mSv effektív dózist ne haladja meg**.

3. MELLÉKLET:

AZ RVH KEZELÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEK

- OSKSz vezető;
- OSKSz ügyelet;
- OSKSz vezető helyettese;
- OTH;
- MTA IKI;
- OAH;
- EüM központ;
- VPOP Határügyi Főosztály központ;
- ORFK központ;
- ORFK Főügyelet;
- Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság ügyelet;
- Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság;
- ÁNTSZ Sugáregészségügyi Decentrumok (Regionális Intézetek):
 - Közép-magyarországi
 - Észak-magyarországi
 - Dél-alföldi
 - Nyugat-dunántúli
 - Észak-alföldi
 - Dél-dunántúli
 - Közép-dunántúli

1. FÜGGELÉK: MAGYAR HONVÉDSÉG BEVONHATÓ ERŐI, ESZKÖZEI

A Magyar Honvédség erőinek, eszközeinek az RVH kezelésébe való bevonása kezdeményezésére a megyei védelmi bizottság döntése alapján kerülhet sor. Radiológiai veszélyhelyzet esetén végrehajtandó sugárhelyzet-felmérésre az alábbi erők és eszközök állnak rendelkezésre:

- 41 telepített és 5 mobil AMAR mérőállomás;
- 5 vegyi-, sugárfelderítő raj, melyek közül 1 állandó készenlétben áll: 30 km/h/raj, 180 km/nap/raj, összességében ~ 1000 km naponta;
- 2 légi sugárfelderítő helikopter:
 - szennyezett terepszakasz felderítésére 300 km²/h/helikopter,
 - pontforrás keresésére pásztázó technikával: 18÷20 km²/h/ helikopter;
- HAVARIA laboratórium: mobil laboratórium, komplex detektáló-azonosító, mintavevő és feldolgozó képességgel, egyéni védőeszközökkel és informatikai-kommunikációs képességekkel;
- Mobil Helyzetértékelő Csoport: feladata a sugárfelderítést, detektálást, azonosítást végző alegységek által biztosított adatok feldolgozása, a valós sugárhelyzet előállítása, a várható helyzet előrejelzése, értékelése, a védekezésre, valamint a további tevékenységre vonatkozó javaslatok kidolgozása és mindennemű információ elektronikus formában történő továbbítása az előljáró szervezet felé.

Az OBEIT-hez kapcsolódó, eddig megjelent útmutatók

OBEIT 3.1. sz. útmutató: Az ONER kritikus feladatai; 1. verzió; 2009. november

OBEIT 3.2. sz. útmutató: Az ONER kritikus feladatainak értékelése; 1. verzió; 2010. január

OBEIT 3.3. sz. útmutató: Szervezett segítségnyújtás a védekezésben 1. verzió; 2010. április

OBEIT 4.1. sz. útmutató: Az Országos Nukleárisbaleset-elhárítási Rendszerben részt vevő szervek készenléttel kapcsolatos tervező munkája; 1. verzió; 2009. április

OBEIT 5.1. sz. útmutató: Szervezeti Nukleárisbaleset-elhárítási Intézkedési Tervek kidolgozása és folyamatos karbantartása; 1. verzió; 2008. május

OBEIT 5.2. sz. útmutató: Nukleárisbaleset-elhárítási gyakorlatok előkészítése, végrehajtása és értékelése; 1. verzió; 2009. március

